

BANKSY, OTORİTE VE SANAT

Esra YILDIRIM

Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi esraal670(at)gmail.com

ÖZ

Anahtar kelimeler:
Banksy,
Otorite,
Sokak Sanatı,
Kapitalizm.

Bu çalışmada günümüzde üretkenliği, sanat konusundaki tutarlılığı ve istikrarı ile sokak sanatçısı olarak üne kavuşmuş olan Banksy'nin sanatının nasıl başladığı ve gelişerek nasıl evrildiği ele alınmıştır. Banksy'nin politik, kültürel, toplumsal sorunları çözümlerken hem gündelik hayatın nesnelere, hem de ikonik toplumsal figürleri gösterdiği eserlerine de yer verilerek, çalışmaları üzerinden vermek istediği mesajlar okunmaya çalışılmış ve bu mesajların sanat adına katkısı irdelenmiştir. Sanatçının, geniş bir heterojen topluluğu etkilediği ve bu üne kavuşmasında da vermek istediği mesajın kolay okunabilmesinin de katkısı olduğu açıkça görülmektedir. Banksy'nin sanat anlayışına yön veren etmenler ışığında sanat anlayışının ve eserlerinin incelendiği bu yazıda son dönemde Londra'daki müzayedede "Balonlu Kız" eseriyle sanatın yeniden sorgulanmasının önünü açmış olabilir. Otoriteye karşı verdiği bu sanatsal başkaldırıda müzelere bakışı ve müze-sanat arasındaki ilişkiye de değinilmiştir. Çalışmanın yöntemini literatür taraması oluşturmaktadır. André Gide, "sanatın baskıdan doğduğunu" belirtmektedir. Sanat aynı zamanda güzeli yaratma çabasıdadır. Ancak soyut bir kavram olan güzel, politik olarak da örgütlenebilir. Bu bağlamda da sanatçı bir otoritedir. Geçmişten günümüze sanatçıların otoriteye karşı ya da yakın olarak üretim yaptıkları bilinmektedir. Önceki dönemlerin otoritesi olan kiliseye bağlı ya da karşı olarak çalışan eski dönem sanatçıları, eseri ile insanlık tarihinin belleğini oluşturmuşlardır. Günümüzde ise bu belleğin, kapitalizmin belleksiz toplum imgesini yarattığı sorgulanmaktadır.

BANKSY, AUTHORITY AND ART

ABSTRACT

Keywords:
Banksy,
Authority,
Street Art,
Capitalism

This study deals with how Banksy's art began and evolved. While analyzing political, cultural, and social problems, Banksy's works in which he depicts objects of everyday life and iconic social figures are also included. The messages he wanted to give over his works were tried to be read and the contribution of these messages to art were examined. It is evident that the artist has influenced a broad heterogeneous community and the easy readability of the message, which he wishes to give in this fame, also contributes. In this article, which examines Banksy's works in the light of the factors that direct his understanding of art, the auction in London may have paved the way for re-questioning with the 'Girl with the Balloon'. In this artistic uprising against the authority, the view of the museums and the relationship between the museum and art were also mentioned. The method of the study is a literature review. André Gide states that art is born out of oppression. Art is also trying to create beauty. However, it is an abstract concept which can be organized well as politically. In this context, the artist is an authority. From the past to the present day artists are known to produce close to or against authority. Artists have worked as pro-church or as opposed, which were authority, formed the memory of human history with their works. Today, it is questioned that capitalism has created the image of non-social society.

Giriş

Otoritenin yanında ya da karşısında sanat üretmek... Kiliseye, devlete, düzene ve sanata karşı olarak sanat... Caravaggio kiliseye karşı sanat düşüncesindeyken; Velasquez kiliseye yakın bir tutum sergiler. Devlete karşı sanatıyla konuşulan Ai Weiwei'nin yanı sıra sanata karşı olan hazır nesneyle Duchamp öne çıkar. Çalışmanın konusu olan Banksy de otoriteye karşıdır. Hem düzene hem son dönem eserleriyle belki de sanata karşı sanat üretmektedir. Aktivist, yazar, yönetmen, ressam ve hatta küratör olarak anılmaktadır. Banksy, öncelikle bir sokak sanatçısı olarak bilinir. Bu etiketin ardında da ilkin kamusal alanda sanat yapmasıyla ilişkili olarak mekânsal bir vurgunun olduğu çok açıktır (Güneş, 2009:5). Günümüzde pek çok eleştirinin odak noktasında olan Banksy, sokakta sıradan işler yaparak sanat yaşamına başlamış ve kendini kısa sürede yetiştirerek son derece popüler olmayı başarmış bir sanatçıdır. Banksy, sanatçının takma adı ve eserlerinde kullandığı imzasıdır. İngilizcede tam karşılığı bulunmayan sözcüğün yasaklanmak, men etmek anlamına gelen ban kelimesinden türetildiği muhtemel olmakla birlikte bu ad kendisine yakıştırdığı vandal sıfatının anlamı, içeriği ve eylem boyutuna fikrinsel bir katkı da sunmaktadır. Bununla birlikte sık sık güncel medyada deşifre olduğu ile ilgili haberler çıksa da sanatının dışında kimliğiyle ilgili bilinenler oldukça sınırlıdır. Medyadaki ve takipçileri arasındaki genel popüler teorilere göre asıl adı Robin Banks'tir. 1974 yılında İngiltere'nin Bristol şehrinde doğmuştur, babası bir fotokopicidir, küçük yaşta kasaplık eğitimi almış ve bunun yanında başka birçok işte de çalışmıştır. 80'li yılların sonunda İngiltere'de duvar resimleri yapmaya başlamıştır. Sanatının başlaması ve evrilmesi çeşitli olaylar sonucunda gerçekleşmiştir.

Banksy'nin Sanat Anlayışına Yön Veren Etmenler

Banksy'nin sokak sanatçısı olmayı seçmesinde küçükken yaşadığı bir travmanın etkisi var gibi gözükmektedir. Hikâyeye göre; Banksy dokuz yaşındayken en iyi arkadaşını düşürüp onun bilincini kaybetmesine sebep olmakla suçlanmış ve ilkokuldan atılmıştır. Aslında iftiraya uğramıştır. Kaza geçiren arkadaşı da olanları hiçbir zaman hatırlayamamış ve Banksy'de kendini aklayamamıştır. Üstelik annesi bile onun suçlu olduğuna inanmış ve suçunu itiraf etmesi için ona baskı yapmıştır. Banksy bu olaydan çıkardığı sonuç ile sonraki yıllarında uslu olma davranışının karşısına konulabilecek gerilla ya da tercih ettiği vandal gibi sıfatların içini son derece yetkin ve ikna edici şekilde doldurmaktadır: "Bence uslu durmanın hiçbir anlamı olmadığını bu kadar erken öğrendiğim için çok şanslıydım. Asla yapmadığımız bir şey için bir gün ce-

zalandırılabilirsiniz. İnsanlar her zaman olayı yanlış anlayabilirler. Ölüm cezasına inanan herkes vurulmalıdır" (Banksy, 2005:93). Bu hikâyede ailesiyle ilgili bir ipucu vermekle birlikte, Banksy bir röportajda ailesi için bile gizemini koruduğunu ve onların kendisini bir ressam ve dekoratör sandığını söylemektedir (Mutlu, 2008). Dolayısıyla Banksy'nin dünya çapında tanınan bir sokak sanatçısı olduğunu ailesi bile bilmemektedir. Bununla birlikte tanınmak istememesini onun Andy Warhol'un on beş dakikalık şöhretini umursamamasına ve şöhretin ardından gelecekleri istememesine bağlayanlar da vardır. Banksy ise tam tersini iddia etmektedir: Ortaya çıkmaya meraklı değilim. Çirkin küçük suratlarını burnunuza sokan yeterince sabit fikirli pislik var etrafta. (...) Bugün çocuklara büyüyünce ne olmak istediğini sorduğumuzda, ünlü olmak istiyorum, diye cevap veriyor pek çoğu. Peki, ne için ünlü olmak istediklerini soruyorsunuz, bunun cevabını bilmiyorlar ya da umursamıyorlar. Bence Andy Warhol konuyu yanlış anlamış: Gelecekte pek çok insan ünlü olacak ve bir gün herkes on beş dakikalığına anonim kalacak (Jones, 2015:103).

Resim 1. Banksy, "The Flower Thrower", şablon ve spreyle boyanmış, 2005, Bethleem. (<https://www.artlyst.com/features/top-10-banksy-works-art/the-flower-thrower-2003/>)

Banksy'nin Sanat Anlayışı Ve Eserleri

Banksy grafitiden enstalasyona, heykelden videoya kadar farklı sanat disiplinlerinin ya da tekniklerinin ayrıncı vurgularını kullanarak referans ettiği konular, mekânlar ve anı belleği ile kendi mitini yaratmayı başarmış bir sanatçıdır. Kuşkusuz bu başarısında temel toplumsal duyarlılık alanlarını titizlikle incelemesi ve kolay anlaşılır bir dil kullanarak büyük heterojen bir kitleye hitap edebilmesinin büyük payı vardır. Bu kitleye ise mesajını farklı estetik kodlar aracılığıyla bağlamı saptırma yoluyla aktarırken çok çeşitli kamusal alanlar kullanmıştır (Selvi ve Koca, 2016:284).

Banksy'nin Flower Chucker isimli çalışmasında görmeye alışkın olduğumuz fırlatılan molotof kokteylin aksine çiçek fırlatan protestocu görülmektedir. Bu çalışma Kudüs'teki bir garajın kenarındaki duvarda yer almaktadır. Silahı bir

demet çiçekle değiştirerek, Banksy savaş yerine barışı savunmaktadır. Bu barış mesajını ise yüksek çatışmalı alandan duyurmaktadır. (Resim 1)

Resim 2’de ise İngiliz üniformalı iki (görünüşte erkek) polis memuru, sevgi dolu kucaklama gibi görünen bir şekilde öpüşmektedir. Eser birçok yönden okunabilir. Örneğin eserin bir yönü ile Banksy, eşcinsel simgeleri yerleştirerek cinsel kimliğe gönderme yapmaktadır. Sıradan vatandaşlardan ziyade, polislerin kullanımı ise ilgi çekicidir. Diğer bir yönü ise polis memurlarının, savunmasız ve samimi bir zamanda gösterdikleri insani bir tarafı vurgular. (Resim 2)

Resim 2. Banksy, "Kissing Coppers", Sprey boya, 2004, Brighton. (<https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm>).

Resim 3’te ise Banksy önceden var olan imgeyi kullanmaktadır. Bu imge, 1972’de Vietnamlı bir kız çocuğu fotoğrafıdır. Orijinal fotoğraf Nick Ut tarafından çekilmiş olup Vietnam Savaşı’nın vahşetini yansıtmaktadır. Banksy, korkudan kaçan kızın görüntüsünü kullanarak Mickey Mouse ve Ronald McDonald ile birlikte yorumlamıştır. Bu iki tanınan ve gülümseyen pop kültürünün karakterleri, Napalm Girl imgesiyle yan yana geldiğinde tarifsiz bir his uyandırmaktadır. Bu eser aynı zamanda kapitalizmin bir eleştirisine dönüşmüştür. Kızın korkulu yüzü, aynı zamanda karakterlerin parlak gülümsemeleriyle de bir zıtlık oluşturmaktadır. Aslında renkli ve parlak olan pop kültürün bu iki imgesini Banksy tek renk ile kullanarak vermek istediği mesajdan uzaklaşmamıştır. (Resim 3)

Resim 3. Banksy, "Napalm Girl", Kağıt üzerine baskı, 2004-05. (<https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm>).

Banksy’nin (Res. 4) bu çalışması, Claude Monet tarafından yapılan Bridge Over a Pond of Water Lillies (1899) empresyonist resmin yeniden üretimidir. Monet’in eseri bahçeyi sakın ve zengin bitki örtüsü ile yansıtırken Banksy, havuza iki adet alışveriş arabası ve bir trafik konisi eklemiştir. Bu bağlamda tüketici topluma gönderme yaparak gerekli olan dan daha fazlasını satın alan çağdaş toplumu eleştirmektedir. Düzene karşı bir başkaldırı niteliği taşıyan eserleriyle Banksy, insan yapımı nesnelere, doğal ortama atılmış olarak temsil ederek, çağdaş toplumun aşırı atık üretimini eleştirip doğaya olan saygısını göstermektedir. (Resim 4)

Resim 4. Banksy, "Show Me the Monet", Tuval üzerine yağlıboya, 2005. (<https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm>).

Banksy bir duvar resminde ise çocuklarla ilgili olarak bir mesaj vermektedir. Sahilde kumda oynayan çocukları kova ve kürekle tasvir ederken biri ayakta diğeri diz çökmüş olan bu çocuklar, Banksy’nin tipik siyah beyaz stencil estetiğindedir. Sanatçı, çocukların hemen üzerinde, duvarda kırık bir bölüm oluşturup, bu sahte delikten de tropik bir plaj cennetinin fotogerçekçi renkli görüntüsünü yansıtmaktadır. Banksy, bu çalışmayı Ağustos 2005’te İsrail-Filistin Batı Şeria bariyer duvarına yapmıştır. Bu duvarı İsraililer terörizme karşı bir koruma olarak değerlendirirken, Filistinliler amacının ırk ayrımcılığı olduğunu iddia etmektedirler. (Resim 5)

Resim 5. Banksy, "Unwelcome Intervention", Duvar boyama, 2005, Batı Şeria bariyer duvarı. (<https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm>).

Resim 6. Banksy, "Mona Lisa Bazooka", Sprey boya, 2007-2008, Londra. (<https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm>).

Banksy, diğer bir çalışmasında ise dünyanın en ünlü tablolarından biri olan Mona Lisa (1503-4) eserini kullanmaktadır. Mona Lisa'yı siyah-beyaz stencil tarzında bir roket fırlatıcı hedeflerken yorumlayan sanatçı aynı zamanda Lisa'ya bir kulaklık da takmıştır. İlk olarak Batı Londra'nın Soho bölgesinde ortaya çıkan bu eserde, Banksy'nin sanat tarihinin en ünlü kadınına güçlü bir modern silahla yan yana koyması kesinlikle düşündürücüdür. Vermek istediği mesajlar aslında Banksy'nin eserlerinde açıkça okunabilmektedir. Da Vinci'nin Mona Lisa'sı zarif ve estetikdir. Ancak Banksy ona güçlü, çatışmacı bir kişilik katar. Mona Lisa'nın meşhur yüz ifadesindeki o gülümsemesi, bu eserde tehditkâr olarak okunmaktadır. (Resim 6)

Resim 7. Banksy, "The Elephant Standing in the Room", 2006, Barely Legal adlı sergisi. (<http://www.steveaoki.com/lifestyle/10-really-controversial-and-super-awesome-banksy-pieces/>).

2006 yılında ise Los Angeles'ta gerçekleştirdiği "Oda da Fil Var" adlı sergide pembe ve altın yaldızla boyanmış Tai adındaki bir fili etrafı çitlerle çevrilmiş bir oturma odasında sergilemiştir. Burada ise filin hem fiziksel varlığından hem

de sembolik anlamından yararlanmıştı. Çünkü odadaki fil bariz olan bir sorun hakkında konuşulmamasını anlatan bir deyimdir. Herkesin gördüğü ama görmezden geldiği bir sorunu anlatmak için kullanılır. Banksy de işlerinde tam olarak bunu anlatmak istediğini her fırsatta bize gösterir" (wordpress.com, 2011). (Resim 7)

Banksy'nin Sanatında Toplumsal Katılım ve Müze

Banksy'nin izleyicinin katılımını sağlayarak, onu bütünün parçası olmaya, bir ilişkinin içine girmeye davet etmesi ise, onu Duchamp'ın kavramsal temelli sanatsal tavrıyla başlayıp, Beuys ve 1960'lar ile 70'lerdeki happening, fluxus ve performans gibi sanatın mekânla ilişkisini sorgulayan aksiyona dayalı avangard sanat hareketleriyle devam eden bir sürecin ve geleneğin parçası haline getirmiş ve sanatta kendi alanında tarihsel bir figür yapmıştır. Öte yandan; "Sanatçıların, eserlerinde toplumsal katılımı bir strateji olarak seçmelerinin altındaki saiklere baktığımızda, hep aynı iddiayla karşılaşsınız: Çağdaş kapitalizm, eyleme geçme gücünden mahrum, edilgin özneler üretmektedir" (Skopbulten, 2013).

Banksy'nin en çok kullandığı kapalı kamusal alanlardan biri müzelerdir. Sanatçı özellikle bilinmiş müzelerdeki ustaların eserleri arasına korsan olarak yerleştirdiği kendi eserleri ile de son derece ünlüdür. Daha bir çocukken ablası Banksy'nin resimlerini çöpe atmıştır. Nedenini sorduğunda ise "Onları atmasaydım sanki Louvre'da mı sergileneceklerdi?" diye yanıt vermiştir (Banksy, 2005:140).

Müze ile ilgili eylemlerinde bu diyalogun ilham verici olduğunun altını çizen Banksy'nin kariyerinin ana fikirlerinden biri yüzyıllardır belirli bir kanon içinde müzelerde var olabileme koşullarının yeniden sorgulanması şeklinde olmuştur. Bu farkındalıktan hareketle sanatçı, korsan eylemlerinin nedenini "bu tarihi fırsatın, nihayetinde güzel sanatlar kurumu tarafından yakalanmaktan ziyade takma bıyık ve biraz kuvvetli bir yapıştırıcının akıllıca kullanımıyla daha çok ilgisi vardır. Bunlar orada bulunabilecek kadar iyiler, öyleyse neden beklemem gerektiğini anlamadım" şeklinde açıklamıştır (Jinman, 2005).

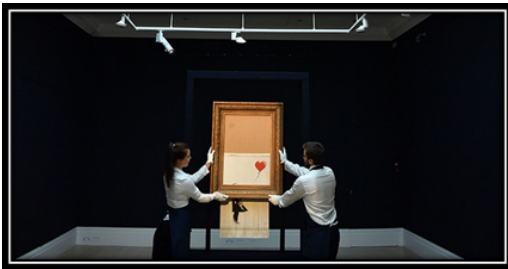
Ancak Banksy kendisinden önceki tüm müze karşıtı sanatçı ya da sanat kolektiflerinden farklı olarak müzelerle ilgili olarak daha yapıcı ve uzlaşmacı bir yöntem benimsemiş gibidir. Çünkü müzelerle ya da genel olarak sanat kurumlarıyla dalga geçse de zaman zaman gönüllü olarak onlarla işbirliği içine de girmiştir. Örneğin, ilk büyük sergisini 2008'de doğup büyüdüğü şehir olan Bristol'deki şehir müzesinde açmıştır. Daha önce New York'ta düzenlediği The Village Pet

Store and Charcoal Grill adlı küçük animatronik sergiyi buraya da taşımış ve müzedeki diğer klasik yapıtlarla iç içe sergileyerek bir gösteriye dönüştürmüştür (Jones, 2015:151-163).

Banksy' nin Son Dönem Eseri

Son dönemde ise Kırmızı Balonlu Kız adlı eseri Londra'da Sotheby's müzayede evinde 1 milyon sterline satılmasının hemen ardından içerisine gizlenmiş kâğıt imha makinesi vasıtasıyla kendini yok etmiştir. Sansasyon yaratan bu olay sonrasında eserin kendini parçalara ayırmasına rağmen alış işlemini gerçekleştirmeye karar veren ismi açıklanmayan koleksiyonerin, "İlk başta şoke oldum, ama daha sonra kendi sanat tarihi eserime sahip olacağımı anladım" demiştir.

Kendini imha etmesinin ardından esere ise Love is in the Bin (Çöpteki Aşk) ismi verilmiştir. Sotheby's müzayede evinin çağdaş sanat bölümü müdürü Alex Branczik, "sanatçının yeni ismiyle Love is in the Bin adlı eserinin satıldığını bildirmekten memnuniyet duyarım. Bu eser, bir müzayede sırasında canlı canlı yaratılan tarihteki ilk sanat eseri" açıklamasını yapmıştır. Banksy de bu anın videosunu instagram sayfasından Picasso'nun yok etme dürtüsü de yaratıcı bir dürtüdür alıntısıyla paylaşmıştır. Banksy videonun altına düşüğü bu notla, "Birkaç yıl önce, bir gün açık arttırmada satılması ihtimaline karşı tablonun içine gizlice bir kâğıt imha makinesi yerleştirmiştim" demiştir. Eserin kendini parçalara ayırmasının ardından, değerinin ikiye katlanmış olabileceği belirtilirken Fransız sanat dergisi Artension'dan uzman Mikael Faujour, "Banksy, bu sanat eserini parçalayarak onu satın alan kapitalistleri hakir gördüğünü düşünüyor olabilir, ancak yanılıyor" diyerek: "Eserden geriye kalanlar yeni bir prestije kavuşacak ve eserin maddi olarak değeri de artacak." Sanat piyasasındaki fiyatları izleyen Artprice isimli firmanın başındaki isim, Thierry Ehrmann da aynı fikirdedir. "Şu an 2 milyon eurodan fazla ediyor olabilir" demektedir. Paris'teki Artcurial müzayede evinden uzman Arnaud Oliveux de Banksy'nin eserin tamamını parçalamadığına dikkat çekerek başka bir şeye dönüştüğünü söylemektedir. (Resim 8)

Resim 8. Banksy, "Kırmızı Balonlu Kız", Kağıt üzerine baskı, 2018, Londra. (<https://www.cnnturk.com/kultur-sanat/banksy-muzayede-sonunda-eserini-boyle-imha-etmis>).

Sonuç

Tarih boyunca sanatın gücü, direnenlerin en büyük silahı olmuştur. Sanatçıların yaşadığı tüm olaylar onların yapıtlarına yansırken, verdikleri mesajlar da izleyicileri etkilemektedir. Banksy'nin çocukluk yıllarında yaşadıklarının günümüzde ortaya çıkmış olması da bu bağlamda pek de şaşırtıcı değildir. Beslendikleri kaynaklar ne denli içten ise sonuçları o denli etkileyici olur sanatçıların. Toplumsal konulara dikkat çekme konusunda başarılı olan Banksy, eserleriyle insanları etkilemektedir. Özellikle savaş karşıtı çalışmalara imzasını atan sanatçı, bunun yanı sıra tüketim çılgınlığı ve cinsel kimlik gibi konulara da eğilmektedir. Çalışmalarını hazırlarken bilindik nesne veya figürlerden yola çıkarak hem okumayı kolaylaştırır hem de akılda kalıcılığı sağlar. Çalışmanın sonucu olarak Banksy'nin otoritenin karşısında yer aldığı ve sanat eserini tek bir tuşla parçalayabilecek kadar ileri giden anlayışla sanatın ne olduğu ve hangi temeller üzerinde durduğunu ve durduğu temelin ne kadar sağlam olduğu tartışılabilir.

Bakunin'in "Yıkma dürtüsü aynı zamanda yaratıcı bir dürtüdür" ... sözleri, Picasso'nun kendi sanatı üzerine söylediği en ünlü yorumlarından biriyle karşılaştırılmaya değerdir. "Bir resim demiştir Picasso, yıkmalardan oluşan bir toplamdır." Picasso gerek Kübizm'de olduğu gibi nesnelere parçalayarak, gerek figürlerine ilkel budunların büyüsel ve ürkütücü gücünü katarak ve gerekse sıradan nesnelere dahi heykele, resme dönüştürerek, yani salt biçimlerle oynayarak sanatın kalıplarını da yıkmış ve seyrini değiştirmiştir (Berger, 1989/2017).

Bu bağlamda da Banksy, son dönem eseriyle sanatın yeniden sorgulanmasını sağlamış olabilir. Sanat üretiminde eserin bambaşka bir hale dönüşmesi onun özünden ne eksilttiğini ya da ona ne kattığı konusunda bizleri ikileme düşürmüş olabilir. Bir nesnenin hal değiştirmesi örneğin katıdan sıvıya geçiş, buzun suya dönüşmesi gibi, içeriğini değiştirip değiştirmede fizikte nasıl açıklanıyor? Peki sanat eseri hal değiştirirse sonuç nasıl oluyor? Ya da kâğıdın parçalara ayrılması onun kâğıt olduğu gerçeğini değiştiriyor mu? Bir sanat eseri kırıldığında, yıprandığında ya da parçalandığında sanat eseri olmaktan vaz mı geçiyor?

KAYNAKLAR

Banksy, Wall and Piece. London: The Random House Group Limited, 2005.

Berger, J. Picasso'nun Başarısı ve Başarısızlığı. Çev. Y.

Salman, M.G. Sökmen. Metis, 2017.

Güneş, Ş., Sokak Sanatı. İstanbul: Artes Yayınları, 2009.

“Banksy Manhattan’da”. <http://acikradyo.com.tr/arsivicerigi/banksy-manhattanda>. Web. 30.10.2018

Jones, W. E. Banksy: Duvarın Ardındaki Adam. Çev. Esra Erment. İstanbul: Hayalperet Yayınları, 2015.

“Banksy: Kentleri Sprey Boyayla Değiştiren Adam”. <http://www.mimdap.org/w/?p=8396>. Web. 30.10.2018

Selvi, Y., Koca, B. “Banksy’ yi Anlamak”. Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi Cilt 9. 18 (2016): 284.

“Odadaki Fil”. <https://ratherdancethantalk.wordpress.com/2011/01/26/banksy/>. Web. 30.10.2018

“Kuzuların Çılgılığı”. <http://www.e-skop.com/skop-bulten/kuzularincigli/1575>. Web. 30.10.2018

<https://www.instagram.com/p/Bokt2sEhlsu/?hl=en&taken-by=banksy>

<https://www.haberturk.com/banksy-nin-kirmizi-balonlu-kiz-adli-eseri-kendini-parcalara-ayirmasina-ragmen-satildi-2176222>

<http://www.rifatsahiner.com/makaleler/picasso.pdf>

GÖRSEL LİSTESİ

Resim 1. Banksy, “The Flower Thrower”, şablon ve sprej boya, 2005, Bethlehem. <https://www.artlyst.com/features/top-10-banksy-works-art/the-flower-thrower-2003/> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

Resim 2. Banksy, “Kissing Coppers”, Sprej boya, 2004, Brighton. <https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

Resim 3. Banksy, “Napalm Girl”, Kağıt üzerine baskı, 2004-05. <https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

Resim 4. Banksy, “Show Me the Monet”, Tuval üzerine yağlıboya, 2005. <https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

Resim 5. Banksy, “Unwelcome Intervention”, Duvar boyama, 2005, Batı Şeria bariyer duvarı. <https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

Resim 6. Banksy, “Mona Lisa Bazooka”, Sprej boya, 2007-2008, Londra. <https://www.theartstory.org/artist-banksy-artworks.htm> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

Resim 7. Banksy, “The Elephant Standing in the Room”, 2006, Barely Legal adlı sergisi. <http://www.steveaoki.com/lifestyle/10-really-controversial-and-super-awesome-banksy-pieces/> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

Resim 8. Banksy, “Kırmızı Balonlu Kız”, Kağıt üzerine baskı, 2018, Londra. <https://www.cnnturk.com/kultur-sanat/banksy-muzayede-sonunda-eserini-boyle-imha-etmis> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)